

THL määräys 3/2021 tietoturvasuunnitelmaan sisällytettävistä selvityksistä ja vaatimuksista

Vuoden 2022 Kanta-palvelujen käyttöönottojen ohjaustunti (1/3)
11.2.2022

Sote-tiedonhallinta - sotetiedonhallinta@thl.fi
Erityisasiantuntija Antti-Olli Taipale

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Mikä tietoturvasuunnitelma 1/2?

[Määräys 3/2021](#) on osa laajempaa määräysten kokonaisuutta, jolla toimeenpannaan uutta [asiakastietolakiä](#) [784/2021](#)

- Uudessa **asiakastietolaissa** aiemman lain tietosuojan ja tietoturvallisuuden sekä tietojärjestelmien käytön omavalvontasuunnitelma **on korvautunut tietoturvasuunnitelmalla**
- Sosiaali- ja terveydenhuollon toimijat **velvoitetaan laatimaan** tietoturvasuunnitelma
- aiempi tietosuojan, tietoturvallisuuden ja tietojärjestelmien käytön omavalvontasuunnitelma on pohja uuden lain mukaiselle tietoturvasuunnitelmalle: sisältö pääosin vastaava kuin aiemman asiakastietolain edellyttämässä omavalvontasuunnitelmassa
- Tietoturvasuunnitelma **edistää asiakas- ja potilastietojen turvallista käsittelyä sekä sote-toimijoiden tietosuojaa ja tietoturvaa** – vahvistaa tietoturvallisuuden ja tietosuojan suunnittelun ja toteuttamisen käytäntöjä
- Määräys **tarkentaa tietoturvasuunnitelmaan tarvittavien** selvitysten **sisältöä** ja tietoturvallisuudelle sosiaali- ja terveyspalveluissa asetettavia **vaatimuksia**.

Mikä tietoturvasuunnitelma 2/2?

- Uuden asiakastietolain ja määräysten kautta täsmennetään myös **tietojärjestelmiin** kohdistuvien **olennaisten vaatimusten** toteutumista **sote-palveluiden järjestäjien ja tuottajien näkökulmasta**
 - tietoturvasuunnitelma on myös palvelunantajan väline olennaisten vaatimusten täyttämisen varmistamisessa
 - sitoo yhteen sekä palvelunantajan omat käytännöt että kaikki käytössä olevat tietojärjestelmät ja ICT-palvelut
- **Tietoturvasuunnitelma ei ole julkinen** asiakirja
 - ”Tämän määräyksen mukaista tietoturvasuunnitelmaa **ei tule sisällyttää tai yhdistää** julkaistaviin tai julkisesti saatavilla oleviin omavalvontasuunnitelmiin.”
 - ”Tietoturvasuunnitelmaa ja siinä viitattuja liitedokumentteja **tulee käsitellä ja säilyttää ottaen huomioon tarvittava suojaaminen sivullisilta** ja tarvittaessa niihin tulee merkitä salassa pidettävä -tieto.”
- Tietoturvasuunnitelma on hyvä **käytännön työväline** – kokoava dokumentti, ”**kokonaisturvallisuuden** toimeenpanon ja seurannan suunnitelma”

Mikä tietoturvasuunnitelman mallipohja?

[Tietoturvallisuuden omavalvonnin kohteen nimi (organisaatio)]

Tietoturvasuunnitelma

[Päiväys ja mahdolliset versiotiedot]

[Laatijat]

[Status, mahdolliset hyväksymismerkinnät, päiväys]

[Muuta mahdollista dokumenttiin liittyvää tässä etusivulla tarpeen olla näkyvillä, kuten esim. turvaluokitustieto]

[Tietoturvallisuuden omavalvonnin kohteen nimi (organisaatio)], Tietoturvasuunnitelma [versio], [pp.kk.vvvv]

- Määräyksen 3/2021 liitteenä on **tietoturvasuunnitelman mallipohja**
 - uudistettu ja selkeytetty verrattuna aiemman määräyksen mukaisiin mallipohjiin
- Mallipohja on tarkoitettu vapaaehtoisesti hyödynnettäväksi
 - **tietoturvasuunnitelman voi laatia tarkoituksenmukaiseksi katsomallaan tavalla**, kunhan suunnitelmasta tai sen liitteistä käyvät määräyksessä 3/2021 esitetyt seikat selkeästi ilmi
 - tietoturvasuunnitelma voi koostua myös useammasta dokumentista, joista osa voi olla suunnattu henkilöstölle, osa tietohallinnolle tai tietosuojan vastuuhenkilöille
- Mallipohjasta on määräyksen liitteeksi laadittu **vain yksi versio**
 - kooltaan ja toiminnaltaan hyvinkin erilaiset sote-palvelunantajat voivat soveltaa, tiivistää tai täydentää mallipohjaa omaan toimintaansa peilaten
- Aiempi tietosuojan, tietoturvallisuuden ja tietojärjestelmien käytön omavalvontasuunnitelma **on päivitettävä** voimassa olevan asiakastietolain mukaiseksi **tietoturvasuunnitelmaksi**
 - päivittämisessä on suositeltavaa lähteä liikkeelle kriittisimmistä kohteista omassa toiminnassa tunnistettujen riskien ja tietoturvallisuuden tilan tarkastelun kannalta

Määräys 3/2021 vs. tietoturvasuunnitelman mallipohja

Sisällys

1 Määräyksen soveltamisala	3
2 Vastuut tietoturvan sekä asiakastietojen asianmukaisen käsittelyn varmistamisessa	4
3 Määritelmät	4
4 Suhde THL:n muihin määräyksiin, yleisiin viitekehyksiin sekä eräisiin muihin säädöksiin	6
5 Yleistä tietoturvasuunnitelmasta	7
6 Tietoturvasuunnitelmaan sisällytettävät selvitykset ja vaatimukset	8
6.1 Yleiset tietoturvakäytännöt	9
6.2 Menettelyt virhe- ja ongelmatilanteissa sekä jatkuvuudenhallinta	9
6.3 Henkilöstön koulutus sekä osaamisen ylläpito ja kehittäminen	10
6.4 Tietojärjestelmien käyttöohjeet ja ohjeiden mukainen käyttö	11
6.5 Tietojärjestelmien perustiedot, kuvaukset ja olennaisten vaatimusten täytyminen	11
6.6 Tietojärjestelmien asennus, ylläpito ja päivitys	13
6.7 Käyttövaltuuksien hallinnan ja tunnistautumisen käytännöt	14
6.8 Asiakas- ja potilastietojärjestelmien pääsynhallinnan ja käytön seurannan käytännöt	15
6.9 Fyysinen turvallisuus osana tietojärjestelmien käyttöympäristön turvallisuutta	16
6.10 Työasemien, mobiililaitteiden ja käyttöympäristön tukipalveluiden hallinta	17
6.11 Alusta- ja verkkopalvelujen tietoturallinen käyttö tietosuojaan ja varautumisen kannalta	17
6.12 Kanta-palvelujen liittymisen ja käytön tietoturvakäytännöt	19
7 Ohjaus ja neuvonta	20
8 Voimaantulo	20

Sisällys

1. Tietoturvasuunnitelman käyttötarkoitus	3
2. Tietoturvasuunnitelman kohde ja päivityskäytännöt	4
3. Yleiset tietoturvakäytännöt	5
4. Menettelyt virhe- ja ongelmatilanteissa sekä jatkuvuudenhallinta	5
5. Henkilöstön koulutus ja osaaminen sekä tietojärjestelmien käyttöohjeet ja tietoturallinen käyttäminen	6
5.1. Henkilöstön koulutus sekä osaamisen ylläpito ja kehittäminen	6
5.2. Tietojärjestelmien käyttöohjeet ja ohjeiden mukainen käyttö	7
6. Tietojärjestelmien tietoturvakäytännöt	7
6.1. Tietojärjestelmien perustiedot, kuvaukset ja olennaisten vaatimusten täytyminen	7
6.1.1. Kanta-palveluihin liittyvät tietojärjestelmät (luokat A2 tai A3)	8
6.1.2. Muusta syystä tietoturva-auditoidut tietojärjestelmät (luokka A1)	8
6.1.3. Muut asiakastietoja käsittelevät järjestelmät (luokka B)	8
6.1.4. Muut tietojärjestelmät, jotka on otettava huomioon arkaluonteisten asiakastietojen suojaamisen kannalta	8
6.1.5. Tietojärjestelmien olennaisten vaatimusten täytyminen	8
6.2. Tietojärjestelmien asennus, ylläpito ja päivitys	8
6.3. Käyttövaltuuksien hallinnan ja tunnistautumisen käytännöt	9
6.4. Asiakas- ja potilastietojärjestelmien pääsynhallinnan ja käytön seurannan käytännöt	10
7. Tietojärjestelmien käyttöympäristön tietoturvakäytännöt	11
7.1. Fyysinen turvallisuus osana tietojärjestelmien käyttöympäristön turvallisuutta	11
7.2. Työasemien, mobiililaitteiden ja käyttöympäristön tukipalveluiden hallinta	12
7.3. Alusta- ja verkkopalvelujen tietoturallinen käyttö tietosuojaan ja varautumisen kannalta	12
8. Kanta-palvelujen liittymisen ja käytön tietoturvakäytännöt	14
9. Tietojärjestelmäkohtaiset tarkemmat kuvaukset, ohjeet ja suunnitelmat	16
9.1. Järjestelmät X (luokkiin A2 ja A3 kuuluvat)	16
9.2. Järjestelmät X (luokkaan A1 kuuluvat)	17
9.3. Järjestelmät Y (luokkaan B kuuluvat)	18
9.4. Järjestelmät Z (muut järjestelmät, jotka eivät kuulu luokkiin A tai B)	18

Asiakastietolaki 27 1 § ja 2 § avattuina sekä 28 §

(Tietoturvallisuuden)
omavalvonnan kohde
laatii Tietoturvasuunnitelman

Tietoturvasuunnitelmassa on oltava **selvitykset** siitä, **miten** seuraavat asiakas- ja potilastietojen ja järjestelmien käsittelyyn liittyvät **vaatimukset (= ”velvoitteet”)** varmistetaan:

Selvitykset voidaan **kuvata suoraan** tietoturvasuunnitelmaan tai **niihin voidaan viitata** tietoturvasuunnitelmassa liitedokumenteilla, linkeillä, ...

Velvoitteet Määräyksessä 3/2021 = Asiakastietolaki 784/2021 27 § 1 momentti

- 1) henkilöillä, jotka käyttävät tietojärjestelmiä, on niiden käytön vaatima koulutus;
- 2) tietojärjestelmien yhteydessä on saatavilla niiden asianmukaisen käytön kannalta tarpeelliset käyttöohjeet;
- 3) tietojärjestelmiä käytetään tietojärjestelmäpalvelun tuottajan antaman ohjeistuksen mukaisesti;
- 4) tietojärjestelmiä ylläpidetään ja päivitetään tietojärjestelmäpalvelun tuottajan ohjeistuksen mukaisesti;
- 5) tietojärjestelmän käyttöympäristö soveltuu tietojärjestelmien asianmukaiseen sekä tietoturvan ja tietosuojaan varmistavaan käyttöön;
- 6) tietojärjestelmiin liitetyt muut tietojärjestelmät tai muut järjestelmät eivät vaaranna tietojärjestelmien suorituskykyä eivätkä niiden tietoturva- tai tietosuojaominaisuuksia;
- 7) tietojärjestelmiä asentaa, ylläpitää ja päivittää vain henkilö, jolla on siihen tarvittava ammattitaito ja asiantuntemus;
- 8) 29 §:ssä tarkoitetut tietojärjestelmät täyttävät käyttötarkoituksensa mukaiset 34 §:ssä säädetyt olennaiset vaatimukset; sekä
- 9) **palvelunantajalla, välittäjällä ja Kansaneläkelaitoksella** on suunnitelma siitä, miten omavalvonta järjestetään ja toteutetaan sen toiminnassa.

"Tietoturvasuunnitelman kohteena olevista tahoista käytetään tässä määräyksessä ja määräyksen liitteessä yleisnimeä tietoturvallisuuden omavalvonnan kohde tai omavalvonnan kohde."

Asiakastietolaki 28 §

Tietoturvallisuuden omavalvonnan toteuttaminen ja vastuu Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan vastaavan johtajan on huolehdittava, että 27 §:ssä tarkoitettu tietoturvasuunnitelma laaditaan ja sitä noudatetaan. Vastaavan johtajan on annettava kirjalliset ohjeet asiakastietojen käsittelystä ja noudatettavista menettelytavoista sekä huolehdittava henkilökunnan riittävästä asiantuntemuksesta ja osaamisesta asiakastietojen käsittelyssä.

Asiakastietolaki 784/2021 27 § 2 momentti

Ennen liittymistään valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen käyttäjäksi on palvelunantajan tietoturvasuunnitelmassa **selvitettävä, miten** tietosuoja ja valtakunnallisten palvelujen tietoturvallisen käytön edellyttämät **vaatimukset** on varmistettu.

Yhteenveto tietoturvasuunnitelmasta

- **Tietoturvasuunnitelma** on keskeinen käytännön työväline palvelunantajalle sosiaali- ja terveydenhuollon tietosuojan ja tietoturvallisuuden suunnitteluun, toteuttamiseen ja seurantaan
- Tietoturvasuunnitelma auttaa riskienhallinnassa, tietoturvaluuon, tietojärjestelmien hallinnoinnissa ja varautumisessa
- Asiakastietolain toimeenpano ja määräykset luovat pohjaa esim. hyvinvointialueiden tarvitsemalle tiedonhallinnalle – tietoturva- ja tietosuojakäytäntöjen yhdenmukaistaminen ja parantaminen on keskeinen osa suunnittelua myös sote-uudistuksessa
- Tietoturvasuunnitelma on sovitettava organisaation omaan toimintaan ja kokoon – otettava huomioon erityisesti tähän yhteyteen liittyvät sopimukset ja kumppanuudet
- Tietoturvan ja tietosuojan omavalvonta ja sen dokumentointi tietoturvasuunnitelmaan auttaa myös mm. EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisen osoitusvelvollisuuden täyttämässä
- Vastuu tietoturvasuunnitelman laatimisesta ja noudattamisesta on sote-organisaation vastaavalla johtajalla (Asiakastietolaki 28 §)

Tietoturvasuunnitelma verkossa

- THL Määräys 3/2021 - Tietoturvasuunnitelmaan sisällytettävät selvitykset ja vaatimukset on julkaistu Finlexissä 20.12.2021: FINLEX[®] - Viranomaisten määräyskokoelmat – Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: <https://www.finlex.fi/fi/viranomaiset/normi/561001/47658>
- Määräys ja mallipohja ovat saatavilla THL:n sivuilla: <https://thl.fi/fi/web/tiedonhallinta-sosiaali-ja-terveysalalla/maaraykset-ja-maarittelyt/maaraykset>

Koulutusta tietoturvasuunnitelmasta

- **Tietoturvasuunnitelmasta järjestetään koulutustilaisuus 31.3.2022**
<https://thl.fi/fi/ajankohtaista/tapahtumat/tapahtumakalenteri/-/event/8473157>
- 31.3.2022 pidettävä koulutus uusitaan noin puolen vuoden kuluttua syksyllä 2022

Tietoturvasuunnitelman koulutustilaisuus sote-palvelunantajille

Tiedonhallinta sosiaali- ja terveysalalla

📅 **Torstai 31.03.2022 - Torstai 31.03.2022**

🕒 **09:00 - 11:30**

📍 **Teams-tapahtuma**

📅 [Lataa omaan kalenteriisi](#)

Koulutuksessa paneudutaan uuden asiakastietolain 784/2021 mukaisen tietoturvasuunnitelman laadintaan THL:n määräyksen 3/2021 ja tietoturvasuunnitelman mallipohjan kautta.

Koulutuksessa käsitellään myös aiemman lain mukaisten omavalvontasuunnitelmien päivittämistä.

Koulutuksessa esiintyvät Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen asiantuntijat **Juha Mykkänen** ja **Antti-Olli Taipale**.

Tämä tietoturvasuunnitelman koulutus uusitaan noin puolen vuoden kuluttua syksyllä 2022.

Kiitos!